

ТАДЕУШ КОСТЮШКО В ІСТОРІЇ ПОЛЬЩІ

Грицай Назар,

студент I-го курсу історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Алексієвець Леся,**

доктор історичних наук, професор,
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Тадеуш Костюшко – був визначною людиною у національному «храмі слави» поляків, навколо якої створився культ світового Героя, який повністю віддав себе своїй Вітчизні. Тадеуш об'єднує в собі сильного полководця, людину із неймовірними організаторськими уміннями, яка здатна окрилювати і повести за собою маси.

Народився Костюшко у 1746 р. в сім'ї малоземельного дворянина, виходець зі спольщеної руської шляхти. Початкову освіту здобув у Любешівській школі піарів, у двадцять років закінчив Варшавський кадетський корпус. Король Станіслав Август Понятовський помітив талант молодого Тадеуша й відправив його для подальшого вивчення військової справи та архітектури у Париж. А для цього потрібно було знати мову, не говорячи про фінанси. Із цього моменту почався шлях молодого героя. Влітку 1776 р. польський офіцер, натхненний війною за незалежність США, вирушив до Північної Америки. У званні полковника Континентальної армії він керував будівництвом численних оборонних укріплень, зокрема під Філадельфією й Саратоґою та форту у Вест-Пойнті. Тут він проявив свої здібності військового архітектора та стратега [1, с. 27].

До Польщі Костюшко повернувся в 1784 р., за підтримки місцевої шляхти знову потрапив до армії та отримав звання генерал-майора. Командуючи окремими з'єднаннями, у 1792 р. чинив опір ініційованій Катериною II агресії Російської імперії, боровся проти Торговицької конфедерації, виявив хист полководця та особисту мужність у боях під Зеленцями на Поділлі 18 (7) червня та Дубенкою на Холмщині 17 (6) липня 1794 р. Навесні цього ж року очолив визвольний рух, що охопив території Польщі, Литви, Білорусі, Курляндії (область на зх. та пд. Латвії) та Правобережної України. Урочисто присягнув ужити надану йому абсолютну владу тільки для оборони цілості кордонів, утвердження народоправства та уфундування загальної свободи. У Рацлавицькій битві здобув перемогу над російським каральним загоном генерала

О. Тормасова. 7 травня (26 квітня) видав Поланецький універсал, яким, зокрема, проголосив особисту волю кожного панщанина і значне зменшення повинностей люду. Водночас декларував рівність прав віруючих різних сповідань. Зазнавши тяжкого поранення під Мацейовицьким замком неподалік Варшави, потрапив у полон.

Після смерті монархині Павло I помилував Костюшка, але не просто відпустивши його. У полоні було ще багато інших земляків Тадеуша, тому він розуміючи що це найкращий вихід і він зможе звільнити їх – склав присягу [2, с. 98].

Одна із найвідоміших цитат Тадеуша Костюшка, яка відображає його патріотизм та віру у визволення нації, звучить так: «За націю мою я живу, для нації моєї я борюся». Ця цитата підкреслює глибоке переконання Т. Костюшка в необхідності боротьби за свободу та незалежність своєї країни. Слід сказати, що діяч з ранньої молодості був людиною рішучою, але водночас скромною. Це не була особистість егоцентричного типу, яка ставила собі за мету покрити себе славою і стати легендою. Костюшко намагався не вивищуватися за рахунок інших. Мова про досить скромну і аскетичну людину. Думка щодо цього Войцеха Кальвата [3]. Як уже було сказано, Т. Костюшко виховувався в Речі Посполитій і цей республіканізм, своєрідний шляхетський республіканізм, в душі якого він зростав, він трансформував у просвітницьку думку в душі Просвітництва. Яким був його республіканізм? На думку Костюшка, люди повинні бути вільними і вони рівні між собою, а також він вважав, що не має бути монархій, а повинна бути республіка.

Коли Костюшко стає командуючим збройних сил Речі Посполитої (під час повстання проти росії), то на той час він уже був сформованою особистістю. За кого Т. Костюшко боровся? Коли йому запропонували очолити визвольний рух, він сказав: «я не буду битися за саму лиш шляхту» і продовжив «я буду битися і за селянина, і за міщанина, і за єврея». Однією з цікавих рис особистості Т. Костюшка була його глибока віра у принципи свободи, рівності та справедливості. Він був прогресивним мислителем свого часу і висловлював ідеї про утворення конституційної монархії та рівність усіх громадян перед законом, що було досить передовим для того часу [4].

Пам'ять про Т. Костюшка живе і донині, він вважається одним із найвидатніших національних героїв Польщі. Його ім'я носять вулиці, площі, пам'ятники та інші об'єкти в багатьох містах Польщі та по всьому світу. Т. Костюшко також був важливою фігурою на міжнародній арені. Його боротьба за свободу привернула увагу і підтримку низки європейських держав, а також американських та французьких революціонерів.

Висновки. Отже, він ідеальний проповідник ідеї республіки і революції. Але, з іншого боку, Т. Костюшко не хотів проводити революції

у кривавий спосіб, міг так діяти, але не хотів. І тому правий спектр політики теж може його визнавати своїм героєм. Костюшко в певному сенсі є патроном робітників, але впершу чергу патроном селян, які в певний момент становили найбільш численну верству польського народу, який відроджується. Про нього навіть говорилося як про «начальника в сукмані». Т. Костюшко був тим, хто після битви під Рацлавицями вдягнув селянський стрій і є тим символічним командиром селян-косинерів, яких було найбільше у війську Т. Костюшка. Тому нічого дивного, що на більшості польських банкнотів – Т. Костюшко. Його спадок залишив невимірний вплив на польське суспільство. Його ім'я, вчинки та ідеали стали невід'ємною частиною національної ідентичності Польщі, надихаючи покоління боротися за свою свободу та гідність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Громакова Н. Польський національний рух у Правобережній Україні: регіональна специфіка. *Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць*. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Вип. 14. С. 27–35.
2. Смолій В. А. Повстання 1794 р. під керівництвом Т. Костюшка і Правобережна України. *Український історичний журнал*. 1974. № 2. С. 98–103.
3. Кривошея І., Маровець Н. Від інсуреції Костюшка до 1830 р. Поляки на Правобережній Україні: від міфів до фактів. Київ. 2007. 201 с.
4. Усенко П. Г. І наш Тадей Косцюшко: Світоч волі на маргінесі україністики. Київ. 2000. 56 с.